18/06/2021

«Το πρόβλημα με τον άζυμο και ένζυμο άρτο έως την υστεροβυζαντινή περίοδο»

/ Ενορίες

Με τις ευλογίες του Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ.κ. Ιερωνύμου έγινε η βιβλιοπαρουσίαση του πρώτου πονήματος του Εφημερίου Ι.Ν. Αγίας Μαρίνας Ηλιουπόλεως Αρχιμανδρίτου π. Ευσεβίου – Zarko Meandzija. Το έργο, με τίτλο «Το πρόβλημα του αζύμου και ενζύμου άρτου έως την υστεροβυζαντινή περίοδο» είναι η μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία του συγγραφέα, στην Θεολογική Σχολή στο Ε.Κ.Π.Α.

Η παρουσίαση έγινε στην αίθουσα του ιερού ναού του αγίου Ελευθερίου οδού Αχαρνών στα Κάτω Πατήσια των Αθηνών, το Σάββατο 12 Ιουνίου 2021 & ώρα 19:30.

Για το βιβλίο μίλησαν ο πρωτοπρεσβύτερος Θεμιστοκλής Χριστοδούλου, διδάκτωρ Θεολογίας και πρόεδρος του Εκκλησιαστικού Συμβουλίου του ι.ν. αγίου Ελευθερίου Αχαρνών και ο αρχιμανδρίτης Αρίσταρχος Γκρέκας, Επίκουρος Καθηγητής της Θεολογικής Σχολής Αθηνών.

Ο συγγραφέας, αφού ευχαρίστησε όσους συνετέλεσαν στην εκπόνηση και κυκλοφορία του έργου, μίλησε για το περιεχόμενο του.

Ακολούθησε συζήτηση και δεξίωση για τους προσελθόντες στην εκδήλωση.

Η παρουσίαση θα επαναληφθεί στην ενορία κατά την διάρκεια των εορτασμών της πανηγύρεως.

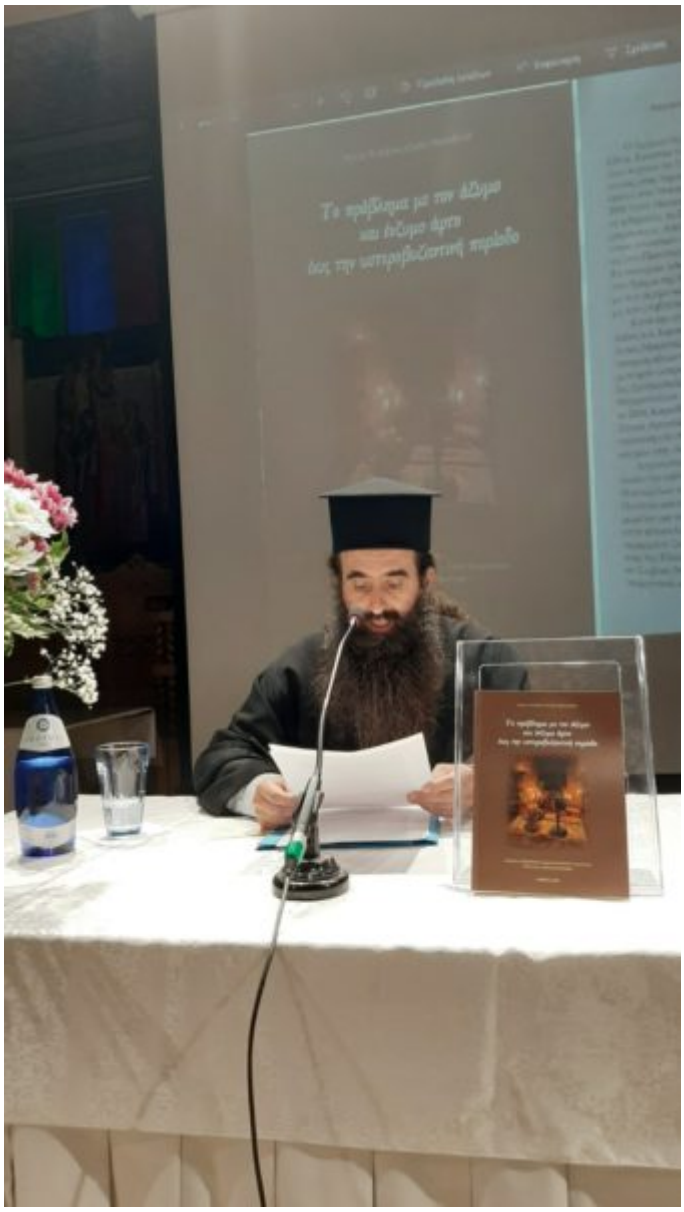
Τα προβλήματα με τον άνδρα
και ένδειξη άφυτο
όπως την υπερβολική περίοδο

Στην συνέχεια παραθέτουμε την ομιλία του αρχιμανδρίτου Ευσεβίου στην εκδήλωση.

«Θα ήθελα πρώτα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα τον Μακαριώτατο Αρχιεπίσκοπο Αθηνών και πάσης Ελλάδος κύριο Ιερώνυμο για την πατρική ευλογία του για την έκδοση του βιβλίου μου όπως και για την άδεια Του για την βιβλιοπαρουσίαση. Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου Πανοσιολογιότατο Αρχιμανδρίτη πατέρα Αρίσταρχο Γκρέκα και τον αρχικά επιβλέψαντα καθηγητή μου τον Πανοσιολογιότατο Αρχιμανδρίτη πατέρα Νικόλαο Ιωαννίδη, όπως και όλους τους καθηγητές και των δύο τμημάτων της Θεολογικής Σχολής Αθηνών. Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους ιερείς του Ιερού Ναού της Αγίας Μαρίνας Ηλιουπόλεως και ιδιαιτέρως τον Προϊστάμενο του ναού

μας τον Πανοσιολογιότατο Αρχιμανδρίτη Σεραφείμ Δημητρίου όπως και όλους τους ενορίτες μας. Ιδιαίτερα θα ήθελα να ευχαριστήσω το Διοικητικό Συμβούλιο του Ορθόδοξου Ιεραποστολικού Σωματείου « Παναγία η Κοσομοσώτειρα» που ανέλαβε με πολύ αγάπη να εκδώσει το βιβλίο μου και να το συμπεριλάβει στις Ορθόδοξες Ιεραποστολικές Εκδόσεις του. Η στήριξη της εξωτερικής ιεραποστολής Μαδαγασκάρης με συγκίνησε πολύ. Για τον λόγο αυτό με χαρά δέχθηκα την παρότρυνση του οικοδεσπότη του Ναού Αγίου Ελευθερίου του Αιδεσιμολογιώτατου Πρωτοπρεσβύτερου Θεμιστοκλή Χριστοδούλου να αφιερώσει τον κόπο μου στον αγρό της εξωτερικής Ιεραποστολής και ιδιαίτερα στην μακρινή Μαδαγασκάρη του Παλαιφάτου Πατριαρχείου Αλεξάνδρειας, το οποίο υπηρετούσα το 2007 στην Μητρόπολη Ιωαννουπόλεως. Στο τέλος θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους εσάς που θυσιάσατε το χρόνο Σας και ήρθατε εδώ για να μας τιμήσετε με την παρουσία Σας!

Τώρα θα πω δύο σύντομα λόγια για το βιβλίο..

Το πρόβλημα με τον άζυμο και ένζυμο άρτο βάση των Πατέρων της Εκκλησίας από τον 11 αιώνα έως την υστεροβυζαντινή περίοδο δεν ήταν ένα περιφερειακό πρόβλημα άλλα ήταν κατ’ εξοχήν θεολογικό, με συνέπειες για την σωτηρία μας. Μάλιστα, το πρόβλημα δεν εμφανίστηκε για πρώτη φορά στον 11ο αιώνα, αλλά προϋπήρχε ήδη από την Αποστολική εποχή. Όμως όταν ξανά εμφανίστηκε στην αρχή του 11ου αιώνα, οι Ορθόδοξοι Πατέρες της εποχής εκείνης αλλά και αργότερα με πολύ ζήλο και με διάκριση, αντιμετώπισαν αυτό το πρόβλημα. Εφάρμοσαν τους δογματικούς Όρους και τους Ιερούς Κανόνες, σεβόμενοι συγχρόνως τις ιστορικές συνθήκες στις οποίες ζούσαν και τους θεολογικούς κινδύνους που ελλόχευαν από το θέμα της χρήσης του άζυμου ή ένζυμου άρτου στη Θεία Λειτουργία.

Σε αυτό βιβλίο εξετάστηκε αναλυτικά αυτό το πρόβλημα από όλες τις θεολογικές, ιστορικές και εκκλησιαστικές πλευρές του. Οι Πατέρες της Εκκλησίας πάντοτε είχαν ως πηδάλιο την Ιερά Παράδοση και ως μέρος της Ιεράς Παράδοσης χρησιμοποιούσαν την Αγία Γραφή καταπολεμώντας διάφορες αιρετικές απόψεις στην πορεία της ιστορίας. Και σε αυτή την περίπτωση με τον άζυμο και ένζυμο άρτο, τα βασικά επιχειρήματά τους οι Πατέρες είχαν αντλήσει από την Παλαιά και την Καινή Διαθήκη, όπως και οι Λατίνοι αλλά με την διαφορετική ερμηνευτική προσέγγιση.

Μαζί με τους Ευαγγελιστές και τον Παύλο, οι Πατέρες μας δίνουν απάντηση στο αν ο άρτος του Μυστικού Δείπνου ήταν άζυμος ή ένζυμος. Εκεί έχουμε δύο παραδόσεις δηλαδή, την Λατινική, η οποία λέει ότι ο Μυστικός Δείπνος ήταν Πασχαλινός και ότι ο άρτος ήταν άζυμος, και την Ορθόδοξη που λέει ότι δεν ήταν Πασχαλινός, αλλά Μυστικός Δείπνος και επομένως ο άρτος ήταν ένζυμος. Το

μυστικό περί του Μυστικού Δείπνου είναι πώς κατάλαβαν το περιεχόμενό του και μάλιστα πώς το ερμήνευαν. Ακριβώς για αυτό τον λόγο έχουμε και δύο εκδοχές στη συγκεκριμένη εποχή. Η μια είναι η Λατινική, ως πλέγμα διαφορετικών αιρετικών αντιλήψεων προηγούμενων αιώνων και η άλλη είναι η Ορθόδοξη. Οι Πατέρες έως την υστεροβυζαντινή περίοδο έμειναν σταθεροί στην Ιερά Παράδοση, όπως και οι Πατέρες της πρώτης χιλιετίας.

Σε αυτή περίπτωση η ιστορική αναδρομή δεν μπορεί να είναι απλή ιστορική αναφορά σε γεγονότα και πρόσωπα, αλλά είναι αναγκαίο να υποστηρίζεται από έργα των Πατέρων έως την υστεροβυζαντινή περίοδο. Έτσι θα έχουμε μια εικόνα για το πώς αντιμετώπιζαν οι Πατέρες το πρόβλημα με τον άζυμο ή ένζυμο άρτο βάσει της κοινής πορείας της Εκκλησίας στην πρώτη χιλιετία. Βάσει αυτών των σωζόμενων έργων μπορεί να αναδυθεί ακέραια η διδασκαλία της Εκκλησίας περί του άζυμου ή ένζυμου άρτου. Εκεί θα δούμε αναλυτικά ότι οι Πατέρες της Εκκλησίας, όπως και οι Λατίνοι, χρησιμοποιούσαν την αντιρρητική γραμματεία ως σημαντικό μέσο για να λύσουν ένα κρίσιμο θέμα για τη ζωή της Εκκλησίας, όπως είναι το πρόβλημα με τον άζυμο και ένζυμο άρτο.

Όπως είπα το πρόβλημα δεν ήταν επιφανειακό και ασήμαντο αλλά βαθιά δογματικό με συνέπειες για τη σωτηρία των ανθρώπων. Γι’ αυτό τον λόγο το δεύτερο μέρος του βιβλίου έχει δογματικό περιεχόμενο, δηλαδή, είναι μια τεκμηριωμένη θεολογική απάντηση των Πατέρων στην πρόκληση των Λατίνων από τον 11ο αιώνα έως την πτώση της Κωνσταντινούπολης. Μάλιστα, αυτή η απάντηση είναι τεκμηριωμένη τόσο βάσει των έργων των Πατέρων και εκκλησιαστικών συγγραφέων όσο και βάσει των Ιερών Κανόνων. Οι Πατέρες αντιμετώπισαν τους Λατίνους και την καινοτομία τους για τα άζυμα, βάσει της δογματικής διδασκαλίας της Ορθόδοξης Εκκλησίας. Μάλιστα, μπορεί να ήταν προσέγγιση από διαφορετική οπτική γωνία αλλά τα επιχειρήματα ήταν σχεδόν τα ίδια όπως και ο σκοπός, δηλαδή η καταπολέμηση της παρερμηνείας των Λατίνων.

Οι Πατέρες έως την υστεροβυζαντινή περίοδο έδειξαν σε αυτό τον αγώνα μεγάλη υπευθυνότητα τόσο με τη γνώση τους όσο και με την αγάπη τους προς την ακεραιότητα της Ορθοδοξίας. Μάλιστα, δεν ήταν ποτέ αρνητικοί προς τον διάλογο, και με όλο τον σεβασμό προς τους Λατίνους προσπαθούσαν να βρουν λύση, και σε αυτό το πρόβλημα με τα άζυμα. Δυο μεγάλες ευκαιρίες για να λυθεί το ζήτημα μεταξύ των δύο Εκκλησιών, στη Σύνοδο της Λυώνος του 1274 και στη Σύνοδο της Φερράρας-Φλωρεντίας το 1438-39 δεν είχαν αποτέλεσμα, γιατί δεν έγιναν αποδεκτές από το ορθόδοξο πλήρωμα οι αποφάσεις, καθώς δεν συμφωνούσαν με τη διδασκαλία των Οικουμενικών Συνόδων.

Βάσει των Πατέρων και των κειμένων τους, διαπιστώσαμε εσφαλμένη

Χριστολογία. Τα άζυμα των Λατίνων δεν σημαίνουν τον Θεάνθρωπο Ιησού Χριστό με τις δύο φύσεις, τη θεϊκή, και την ανθρώπινη με το σώμα, την ψυχή και τον νου, τον Χριστό με τα δυο θελήματα και τις δυο ενέργειες, τον Ενσαρκωμένο και Αναστημένο εκ νεκρών, όπως μας διδάσκουν οι Οικουμενικές Σύνοδοι. Τα άζυμα εκπροσωπούν έναν Χριστό τέλειο μόνο θεό ή ψιλό άνθρωπο, χωρίς την ψυχή και τον νου, με μια φύση και μια θεανδρική ενέργεια, δηλαδή ένα φάντασμα ή μίγμα όλων των αιρέσεων των προηγούμενων αιώνων. Δυστυχώς, όταν η διδασκαλία των Οικουμενικών Συνόδων χάνει το απόλυτο κύρος της, έχουμε τέτοιες συνέπειες.

Για τους Πατέρες της Ορθόδοξης Εκκλησίας απόλυτο κύρος έχουν οι Οικουμενικές Σύνοδοι και ειδικά για το θέμα των αζύμων ιδιαίτερη βαρύτητα έχουν οι Ιεροί Κανόνες. Τρεις είναι οι κυριότεροι Ιεροί Κανόνες που μιλάνε για τα άζυμα: ο Ο΄ Κανόνας των αγίων Αποστόλων, ο ΛΗ΄ Κανόνας της Τοπικής Συνόδου της Λαοδικείας και ο ΙΑ΄ Κανόνας της Πενθέκτης Οικουμενικής Συνόδου. Βάσει αυτών των Ιερών Κανόνων, οι Πατέρες της υστεροβυζαντινής περιόδου αντιμετώπιζαν τους Λατίνους.

Επομένως, οι Πατέρες της υστεροβυζαντινής περιόδου προσπαθούσαν και με τους Ιερούς Κανόνες να αφυπνίσουν τους Ρωμαιοκαθολικούς από την απόκλισή τους. Όμως δεν τα κατάφεραν, επειδή για τους Λατίνους απόλυτο κύρος είχε και έχει μόνον ο Πάπας Ρώμης, ο οποίος θεωρείται ότι είναι υπεράνω των Οικουμενικών Συνόδων και με την εξουσία του μπορεί να ακυρώνει τα πάντα, κατά τους λόγους του Ανσέλμου της Αβελβέργης στο Διάλογό του με τον Νικήτα Νικομηδείας.

Η θέση των Λατίνων που εμφανίστηκε από τον 10ο αιώνα και εξακολουθεί να ισχύει έως σήμερα, ότι ο Μυστικός Δείπνος ήταν πασχαλινός, δεν μπορεί να γίνει αποδεκτή ούτε από την πλευρά της Ορθόδοξης Εκκλησίας, ούτε από τους ερευνητές της Αγίας Γραφής – Παλαιάς και Καινής Διαθήκης – αλλά ούτε και από τη σύγχρονη εβραϊκή κοινότητα, επειδή αυτή η άποψη παραβιάζει τον Μωσαϊκό Νόμο.

Στο τέλος άξια αναφοράς είναι η τοποθέτηση του αγίου Συμεών Αρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης ότι όλη η παλαιά παράδοση, όπως και οι δύο θείες Λειτουργίες του ιερού Χρυσοστόμου και του Μεγάλου Βασιλείου, μαρτυρούν ότι ο άρτος της Ευχαριστίας είναι ένζυμος.

Σας ευχαριστώ πολύ!»

φωτογραφίες: Δημήτριος Μανώλαρος / Σεραφείμ Δημητρίου